

Дослідження ролі лідера в антикризовому управлінні організацією

Олександр Циркуленко

здобувач освітньої програми «Менеджмент»,
Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна,
e-mail: fmmqaph@niph.edu.ua

Ольга Рогуля

к. фарм. н., доцент кафедри менеджменту,
маркетингу та забезпечення якості у фармацевції,
Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна,
e-mail: rogulyaolga@gmail.com,
ORCID: 0000-0001-5065-4545

Олена Шуванова

к. фарм. н., асистент кафедри менеджменту,
маркетингу та забезпечення якості у фармацевції,
Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна,
e-mail: shuvanovaev@gmail.com,
ORCID: 0000-0003-0362-3820

Формування культури лідерства є вагомим чинником у забезпеченні стабільного та прогресивного економічного розвитку. В сучасних умовах лідерство розглядається як сукупність особистих якостей, що приписуються індивідам, які успішно впливають на оточення, а також як процес систематичної діяльності, націленої на досягнення колективних або організаційних цілей. Розвинені лідерські компетенції, як на рівні управлінського персоналу, так і серед рядових співробітників, сприяють підвищенню ефективності організаційного менеджменту. Отже, інвестиції в розвиток лідерського потенціалу, не вимагаючи значних фінансових витрат, здатні суттєво покращити економічні показники діяльності організації. Але найбільш важливою є роль лідера в антикризовому управлінні, оскільки лідер в умовах кризи стає ключовою фігурою, яка забезпечує виживання та відновлення організації.

Існує чимало прикладів успішного залучення менеджерів для подолання криз у відомих компаніях. Можна навести приклад повернення в компанію Apple Стіва Джобса у 1997 році. Це відбулося у період, коли компанія Apple переживала глибоку кризу, яка супроводжувалася збитками, падінням ринкової частки та відсутністю інновацій й була на межі банкрутства. Стів Джобс радикально реструктуризував компанію, звільнив неефективних менеджерів, спростив лінійку продуктів, зосередився на інноваціях та дизайні. Він також повернув довіру інвесторів і споживачів. Саме Стів Джобс, завдяки своїм лідерським якостям—рішучості, креативності, здатності надихати та мотивувати, перетворив Apple з компанії на межі банкрутства в одну з найдорожчих і найінноваційніших компаній світу.

Ще один приклад стосується Ford Motor Company, яка переживала серйозну фінансову кризу, маючи величезні збитки, застарілу модельну лінійку та низьку конкурентоспроможність. Компанія перебувала на межі банкрутства, коли у

2006 році генеральним директором Ford було призначено Алана Мулаллі, який раніше успішно керував аерокосмічною компанією Boeing. Він розробив та впровадив стратегію «One Ford», яка передбачала зосередження на розробці та виробництві якісних та конкурентоспроможних автомобілів, реструктуризацію компанії та скорочення витрат. Іншими елементами стратегії було покращення відносин з профспілками та постачальниками і відмова від державної допомоги. В результаті Мулаллі успішно вивів Ford з кризи, і компанія стала прибутковою та конкурентоспроможною. Він не тільки врятував Ford від банкрутства, але й заклав основу для її подальшого успіху. До його ключових якостей відносяться стратегічне мислення, здатність до реструктуризації, лідерство, комунікативність та орієнтація на результат.

Наведені приклади демонструють, що успішне подолання кризи вимагає від лідера не лише управлінських навичок, але й специфічних якостей: рішучості, стратегічного мислення, адаптивності, комунікативності, здатності мотивувати та надихати команду. Важливо також, щоб лідер розумів специфіку галузі та мав досвід роботи в кризових ситуаціях.

Узагальнення підходів до вивчення ролі лідерів у протидії кризовим явищам дозволили сформулювати основні напрями, які лідер може реалізувати для виходу організації з кризи або для її недопущення. Перш за все, лідер бере на себе відповідальність за своєчасне виявлення потенційних кризових ситуацій та проведення всебічної оцінки їхнього можливого впливу на організацію. Це передбачає моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища, аналіз трендів та прогнозування можливих загроз. Саме лідер очолює процес розробки та впровадження ефективної антикризової стратегії, яка враховує специфіку конкретної ситуації та визначає ключові напрями дій для мінімізації негативних наслідків. Він відповідає за ефективний розподіл та використання обмежених ресурсів, як фінансових, так і людських, для мінімізації збитків та забезпечення безперервності діяльності.

Слід зазначити, що в умовах кризи швидкість та рішучість є критично важливими. Лідер повинен вміти швидко аналізувати інформацію, оцінювати альтернативні варіанти та приймати обґрунтовані рішення, навіть в умовах невизначеності та браку часу. Він також виступає ключовим комунікатором, який забезпечує відкрити та прозору комунікацію з усіма зацікавленими сторонами, якими є, наприклад, співробітники, клієнти, партнери, інвестори, ЗМІ, що допомагає запобігти паніці, підтримувати довіру та координувати зусилля.

Успіх виходу з кризи залежить від мотивації та згуртованості команди, бо криза може викликати страх, стрес та невпевненість серед співробітників. Лідер повинен надихати та мотивувати команду, вселяти впевненість у можливості подолання труднощів, зміцнювати командний дух та забезпечувати координацію зусиль. При цьому часто криза вимагає від організації кардинальних змін та адаптації до нових реалій, і лідер повинен бути готовим до цих змін, очолювати процес трансформації та підтримувати співробітників у їх адаптації.

Після виходу з кризи роль лідера полягає в аналізі отриманого досвіду,

виявленні допущених помилок та розробці заходів для їх запобігання в майбутньому що сприятиме підвищенню стійкості організації до майбутніх криз.

Отже, в антикризовому управлінні лідерство — це не просто управлінська функція, а ключовий фактор, що визначає здатність організації вижити, адаптуватися та відновитися після кризи. Лідер виступає стратегічним керівником, комунікатором, мотиватором та координатором, який об'єднує зусилля команди та веде організацію до подолання труднощів.

Ключові слова: лідер; лідерство; криза; антикризове управління; роль лідера.

Список використаних джерел

1. Білінська О. О., Черпак М. В. Феномен лідерства у зарубіжній та вітчизняній психології. *Актуальні проблеми психології*. 2016. Т. 10. С. 36–47.
2. Десятов Т. Лідерство як принцип управління. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Сер.: Педагогічні науки*. 2022. №4. С. 11–18.
3. Діденко О. Костюченко М. Лідерська компетентність як предмет наукових досліджень. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2022. №2(29). С. 208–221.
4. Друкер П. *Ефективний керівник*. пер. з англ. Р. Машкової. Київ : Вид. група КМ-БУКС. 2018. 248 с.
5. *Управлінське лідерство : Колективна монографія*. За заг. ред. В. В.Толкованова. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. 600 с.
6. Hoffman, Bryce G. *American Icon: Alan Mulally and the Fight to Save Ford Motor Company*. Crown Business, 2014. 92 с.
7. Isaacson W. *Steve Jobs: The Exclusive Biography*. Walter Isaacson; 2015 ; 568